

KAKO SE NAVODE KNJIGE SV. PISMA?

COMMENT CITER LES LIVRES DE L'ECRITURE SAINTE

La manière de citer tend vers une croissante unification et simplification — et cela de préférence à cause des raisons pratiques. Mais en cette matière il faut procéder en ambiances différentes par degrés. C'est plutôt une chose de caractère conventionnel, mais il y a aussi argumentations logiques. Suivant les lois psychologiques, des sigles, il faut qu'ils soient des abréviations qui rappellent. Il semble que le trilitéralisme soit un certain idéal, bien que les citations d'aujourd'hui tendent vers le bilitéralisme. L' A. propose une manière de citer qui répondrait à une moyenne en dedans d'un usage commun.

Ne samo kod nas — nego ni kod drugih naroda nije još ustaljen način kojim se navode knjige Sv. Pisma. Jedan je od razloga tome što su se donekdavna svete knjige navodile skraćeno prema Vulgati. Danas se sve češće, ako ne isključivo, navode prema svojim nazivima na narodnom jeziku.

Jedinstvenost je, dakako, i na tom području poželjna, iako se ona sama sobom ne nameće. Pravilan način navođenja treba prije svega pomoći onome koji čita. Skraćena uz to, smanjuje troškove izdanja i — što je najvažnije — ne narušava preglednost i povezanost cijelog teksta.

Svakako bi trebalo postati običajem da se bilo u stručnoj bilo u ostaloj duhovnoj književnosti uvijek navode svetopisamska mjesta, pa čak i onda, kad se spomenu samo po smislu. Možda će čitatelj, potaknut piščevom mišlju, posegnuti za svetom knjigom, da onda dublje i snažnije shvati ili doživi sveti tekst, na koji ga je pisac upozorio.

Pitanje jedinstvenog navođenja svetih knjiga, mada za nj postoje logička obrazloženja, nikada se do kraja ne će riješiti. Ono je više-manje stvar konvencionalnosti, dogovora, i to ne izričita. Općenito — ili općenitije — svi tako pišu. Zato ni ovaj naš napis ne želi ništa novo uvesti već samo upozoriti kako se općenitije danas navode knjige Sv. Pisma.

Postoji na dnu stanoviti psihološki zakon. Skraćena ne smije biti samo neka ukočena »sigla«, znak; ona mora podsjećati. Nijemci su u toj stvari, kako i inače odgovara njihovu mentalitetu, povukli zadnje zaključke. Pojednostavnili su način navođenja na jedno ili dva slova. No, to je jednostavnije samo za oko, a ne uvijek i za duh!

Svetu ćemo knjigu prema tome navoditi skraćeno, ali tako da skraćena na nju podsjeća. Nadalje, težiti treba za tim da u navođenju ne bude nagonilanosti, koja narušava preglednost. Savezno s tim treba obračunati jednom zauvijek s rimskim brojevima. U navođenju se danas sve više upotrebljavaju samo arapski brojevi.

Preglednosti i jednostavnosti mnogo će pridonijeti izostavljanje suvišnih interpunkcija. Tako se danas zarez općenitije upotrebljava samo iza oznake glave, dok se tačka stavlja tek onda, kad se u istoj glavi navode rasijsani retci.

Prema tome, umjesto II Cor., 2, 3—5 mi ćemo radije pisati 2 Kor 2, 3—5. U gl. 14 Ivanova Evanđelja Gospodin više puta, u različitim retcima, povezuje ljubav i obdržavanje zapovijedi. To ćemo ovako navesti: Iv 14, 15. 21. 23—24. Jedino u takvu slučaju primjenjuje se tačka (između redaka, koji ne slijede jedan za drugim).

Što se tiče samih skraćena za pojedine knjige Sv. Pisma, pitamo se još, da li ćemo težiti za simetrijom. Izgleda, prema opće raširenom načinu navođenja, da su oku najugodnije skraćena s 3 slova, i to baš, s dva konsonan-

ta i vokalom u sredini. Na pr. Gen — Mak — Rim itd. Doduše, danas se teži za što manjim opterećenjem ruke i oka. Nijemci, pa i Francuzi, sve su skloniji da se vokali izostave i da po mogućnosti dođemo dotle, da se sveta knjiga navodi jednim jedinim slovom. Ni kod njih još to nije usvojeno, a kod nas bi bilo svakako preuranjeno.

Glede troslovlja naš način pisanja predstavlja stanovitu posebnost. Mi za neke glasove imamo dva znaka, na pr. lj, nj. Ovamo možemo, barem psihološki, pribrojiti st i št. Osim toga skraćunica s vokalom na kraju nekako ne djeluje kao skraćunica nego kao cijela riječ. Stoga ćemo se morati odlučiti npr. kod Knjige o kraljevima, kakvu ćemo skraćunicu usvojiti: Kr, Kra, Kralj.

Prelazeći na pojedinosti možemo istaknuti, da su danas, već i kod nas, u mirnom posjedu dvoslovne skraćnice za Evanđelja: Mt — Mk — Lk — Iv. Zašto ne bismo njima mogli pribrojiti i petu knjigu novozavjetnog petoknjižja: Djela apostolska? Kod nas je doduše vrlo rašireno da se ona navode skraćnicom Dap, ali zar ih s Dj ne ćemo dovoljno označiti? Sa stajališta podsjećanja možda bi još bolje bilo Dj Ap.

Isto tako je danas malo zastario način da se Mojsijevo petoknjižje navodi skupnom skraćnicom: 1 Mojs — 2 Mojs itd. Radije se svaka knjiga navodi svojim imenom. Tu nastaje najveća teškoća kako ćemo navoditi Deuteronomij (Dt), što naši prevodioci prevode Ponovljeni zakon. Moguće su ove skraćnice: Pz, Pzak, Pon. Možda bismo se mogli složiti za Pz i tako u ovom slučaju preteći ono čemu ide pojednostavnjenje skraćnica!

Pošto smo spomenuli najvažnija načela i upozorili na neke teškoće, možemo na kraju — slijedeći općenitiji način — predložiti, da se ubuduće knjige Svetog Pisma navode, kako slijedi:

Sveto Pismo — SP

1) Stari zavjet (SZ):

a) petoknjižje Mojsijevo: Post — Izl — Bro — Lev — Pz.

b) ostale povijesne knjige: Joz — Sud — Rut — 1 Sam — 2 Sam — 1 Kr — 2 Kr — 1 Dn — 2 Dn — Ezd — Neh — (ili: 1 Ezd — 2 Ezd) — Tob — Jdt — Est — 1 Mak — 2 Mak.

c) poučne knjige: Job — Ps — Posl (= Poslovice) — Prop (= Propovjednik, Ecclesiastes) — Pj — Mudr — Crkv (= Crkvenica, Ecclesiasticus, Sirah).

d) proročke knjige: Iz — Jer — Bar — Tuž — Ez — Dan — Oz — Jo — Am — Abd — Jon — Mih — Nah — Hab — Sof — Ag — Zah — Mal.

2) Novi zavjet (NZ):

a) povijesne knjige: Mt — Mk — Lk — Iv — Dj.

b) Pavlove poslanice: Rim — 1 Kor — 2 Kor — Gal — Ef — Fil — Kol — 1 Sol — 2 Sol — 1 Tim — 2 Tim — Tit — Flm — Hebr.

c) ostale knjige: Jak — 1 Pet — 2 Pet — 1 Iv — 2 Iv — 3 Iv — Jud — Otkr.

Napisah — paratus semper doceri!

Dr Bonaventura Duda OFM